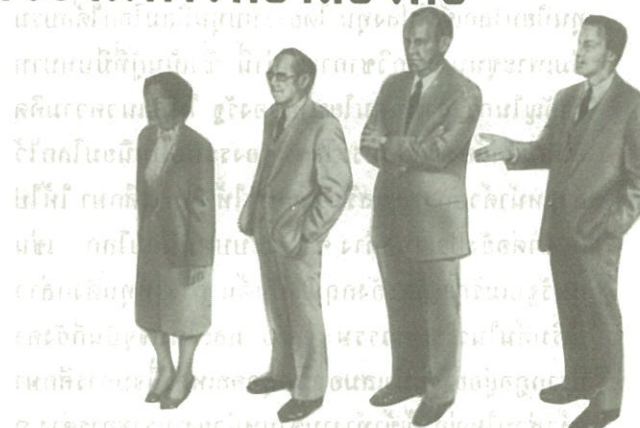
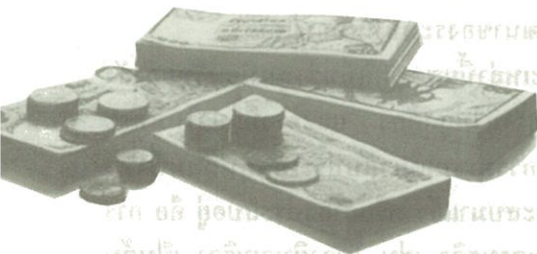


จากระบบทุนนิยมโลกสู่ทุนนิยมไทย



* วงกต จันทพานิช

กับการสร้างภูมิปัญญาของมหาวิทยาลัยไทย



จากระบบทุนนิยมโลกสู่ทุนนิยมไทย

ในปัจจุบันระบบทุนนิยมโลกที่มีสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเป็นผู้นำ ได้ขยายการลงทุนทางอุตสาหกรรมและธุรกิจของคนอย่างมหาศาล เข้าไปในประเทศโลกที่สามหรือประเทศกำลังพัฒนาในทวีปลาตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย รวมทั้งประเทศไทย อันเต็มไปด้วยแหล่งแรงงานราคาถูกทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ และกำลังซื้ออันมหาศาลของชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง การลงทุนดังกล่าวนี้ให้ประโยชน์กับประเทศทุนนิยมโลกมากกว่าประเทศที่ถูกเข้าไปลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาผลกำไรจำนวนมากกลับไปยังประเทศของตน การถ่ายโอนการผลิตและเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย และ/หรือเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศวิทยาเข้ามายังประเทศโลกที่สาม การอาศัยประเทศกำลังพัฒนาเป็นฐานการผลิต เพื่อส่ง

สินค้าไปยังประเทศที่มีมาตรการกีดกันทางการค้าและการอาศัยมาตรการการส่งเสริมการลงทุนของประเทศกำลังพัฒนา ให้เป็นประโยชน์กับตนด้วยวิธีการที่ฉ้อฉล เช่น การส่งซื้อวัตถุดิบจากประเทศแม่ด้วยราคาแพงผิดปกติ แต่ส่งสินค้าที่ผลิตกลับไปขายในราคาถูก ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศไปเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

ในการขยายการลงทุนนี้ระบบทุนนิยมโลก ได้อาศัยเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพของตนเป็นใบเบิกทาง 3 ประการ คือ

1. ธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) อันเป็นแหล่งเงินกู้ให้กับประเทศที่ทุนนิยมโลกจะเข้าไปลงทุน การให้กู้จะเป็นไปภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ (In-

* อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ : ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

frastructure) เช่น ระบบการคมนาคม ไฟฟ้า และการสื่อสารต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงทุนของระบบทุนนิยมโลกเป็นด้านหลัก

2. ผู้นำของประเทศที่ระบบทุนนิยมโลกเข้าไปลงทุน โดยทำให้ผู้นำเหล่านี้มีแนวความคิดแบบตะวันตก โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ และ/หรือสนับสนุนให้ผู้นำเหล่านี้ขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมือง

3. ขุนนางนักวิชาการ (Technocrat) ของประเทศที่ทุนนิยมโลกเข้าไปลงทุน โดยระบบทุนนิยมโลกได้อบรมบ่มเพาะขุนนางนักวิชาการเหล่านี้ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของรัฐ ให้มีแนวความคิดอันสอดคล้องกับผลประโยชน์ของระบบทุนนิยมโลกไว้ล่วงหน้าด้วยการส่งเสริมโดยการให้ทุนการศึกษา ให้ไปศึกษาต่อยังประเทศต่าง ๆ ในระบบทุนนิยมโลก เช่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ เป็นต้น การให้ทุนดังกล่าวนี้เริ่มต้นในราวทศวรรษ 2500 และในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏอยู่อย่างสม่ำเสมอ เมื่อบุคคลเหล่านี้จบการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ก็ได้เข้าทำงานตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ และเมื่อได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายของรัฐ แนวความคิดที่ได้รับการบ่มเพาะก็ถูกนำมาใช้ ดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่านโยบายของรัฐจำนวนไม่น้อย จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศทุนนิยมโลก มากกว่าประเทศเจ้าของนโยบายเองเสียอีก

ประเทศไทยและระบบทุนนิยมไทยในช่วงระยะ 30 กว่าปีที่ผ่านมามีจนถึงปัจจุบัน ก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบทุนนิยมโลกดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน

ภายใต้อิทธิพลและการครอบงำทางความคิดและการศึกษาของระบบทุนนิยมโลกทำให้เกิดปัญหาขึ้นภายในระบบทุนนิยมไทยขึ้นดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาอย่างไม่สม่ำเสมอของทุนสาขาต่าง ๆ กล่าวคือ ในขณะที่ทุนธนาคาร ทุนพาณิชย์ และทุนอุตสาหกรรมด้านบริการเข้มแข็ง ส่วนทุนอุตสาหกรรมการผลิตกลับอ่อนแอ และเป็นทุนอุตสาหกรรมขั้นปฐม อันทำให้รากฐานของระบบทุนนิยมไทยอ่อนแอ และไม่

พัฒนาเท่าที่ควร

2. ทุนนิยมไทยต้องพึ่งพิงทุนนิยมโลกมากเกินไป ทั้งทางด้านเงินทุน เทคโนโลยี และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ไม่อาจพัฒนาระบบทุนนิยมได้ด้วยตัวของตัวเอง

3. ผู้นำและขุนนางนักวิชาการไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการพัฒนาทุนนิยมไทย มองไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบทุนนิยมไทยในลักษณะพึ่งตนเอง (Self-reliance) เนื่องจากถูกรอบงำโดยแนวความคิดของระบบทุนนิยมโลกว่า ประเทศไทยขาดเงินทุน เทคโนโลยี และผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

4. ประชาชนไทยขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของระบบทุนนิยมไทย

ลักษณะเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าทุนนิยมไทยกำลังก้าวไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง และอาจมีแนวโน้มที่จะประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับประเทศทุนนิยมพึ่งพาอื่น ๆ ที่เคยประสบมาแล้ว หรือกำลังประสบอยู่ คือ การล้มละลายทางเศรษฐกิจ เช่น ในลาตินอเมริกา เป็นต้น เนื่องจากพื้นฐานของระบบทุนนิยมไทยยังไม่มั่นคงเพียงพอ

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดการสร้างภูมิปัญญาของตนเอง ในการพัฒนาระบบทุนนิยมไทย

การสร้างภูมิปัญญาของมหาวิทยาลัยไทย

มหาวิทยาลัยคือ แหล่งหนึ่งในการสร้างภูมิปัญญาให้คนไทย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ตลอดระยะเวลา 70 กว่าปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยไทยไม่อาจบรรลุซึ่งภารกิจนี้แต่ประการใด มหาวิทยาลัยไทยเป็นเพียงแค่วิทยาลัยฝึกวิชาชีพที่ใช้ชื่อว่ามหาวิทยาลัย อันได้ผลิต นักวิชาชีพ และนักเทคนิค ออกไปรุ่นแล้วรุ่นเล่า แต่แทบมิได้ผลิตปัญญาชน ออกไปแม้แต่คนเดียว เราจึงมีนักวิชาชีพจำนวนมากที่เดินเข้าสู่ตลาดแรงงาน เป็นนักรูทกิจของภาคเอกชน และเป็นข้าราชการหรือขุนนางนักวิชาการของภาครัฐและตลาดแรงงานนี้ก็เป็นตลาดแรงงาน ที่ได้ถูกรอบงำไว้แล้วด้วยระบบทุนนิยมโลกดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นการทำงานของบัณฑิตที่จบจากโรงเรียนฝึกวิชาชีพ

ต่าง ๆ ที่ใช้ชื่อว่ามหาวิทยาลัย ก็คือการทำงานเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของระบบทุนนิยมโลกเป็นด้านหลัก ไม่ใช่การทำงานเพื่อผลประโยชน์ของระบบทุนนิยมไทย ผลก็คือบัณฑิตไทยแทบจะไม่ได้มีส่วนในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาของระบบทุนนิยมไทยดังกล่าวข้างต้นแต่ประการใด แต่กลับมีส่วนในการนำพากระบวนทัศน์ระบบทุนนิยมไทยเข้าไปพึ่งพิงระบบทุนนิยมโลกมากขึ้นทุกขณะ และขาดความเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่รู้ตัว หรือโดยขาดจิตสำนึก เนื่องจากตนเองถูกอบรม บ่มเพาะให้เป็นเพียงแค่นักวิชาชีพ ไม่ใช่ ปัญญาชน ซึ่งคือ คนที่คิดเป็น โดยเฉพาะการคิดออกไปนอกกรอบของระบบทุนนิยมโลก ที่ครอบงำระบบทุนนิยมหรือตลาดแรงงานไทยอยู่

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของไทยเริ่มมีความตื่นตัว ในเรื่องดังกล่าวข้างต้นมากขึ้นโดยได้ตระหนักถึงข้อผิดพลาดในอดีตในการผลิตบัณฑิตให้เป็นแค่นักวิชาชีพ และได้เริ่มวางแนวทางหรือปรัชญาการศึกษาใหม่ เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งในการสร้างภูมิปัญญาอย่างแท้จริง โดยการผลิตบัณฑิตให้เป็น คนที่คิดเป็น ไม่ใช่แค่นักวิชาชีพ ด้วยการปรับปรุงหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาพื้นฐาน และกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางหรือปรัชญาดังกล่าว

อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวยังไม่เพียงพอ และประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ การขาดความเข้าใจต่อปัญหาดังกล่าวของผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้กำหนดนโยบายของรัฐ ตลอดจนตลาดแรงงานที่ยังคงเรียกร้องบัณฑิตที่เป็นนักวิชาชีพจากมหาวิทยาลัย ทำให้มหาวิทยาลัยยังมีความจำเป็นต้องผลิตนักวิชาชีพเพื่อป้อนให้กับระบบทุนนิยมไทยตามความต้องการของรัฐและระบบทุนนิยมไทยในส่วนของตัวตลาดแรงงานเอง ดังนั้นตลาดแรงงานก็ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานี้ด้วยเช่นกัน

สำหรับระบบทุนนิยมไทยเองแล้ว มีความจำเป็นต้องตระหนักถึงโรคร้ายของระบบทุนนิยมไทยดังกล่าวข้างต้นให้มาก ระบบทุนนิยมไทยต้องไม่เร่งรัดการผลิต

และขยายระบบธุรกิจภายใต้การครอบงำของระบบทุนนิยมโลกมากเกินไป เพราะความเจริญเติบโตของการผลิตและธุรกิจลักษณะนี้ เป็นเพียงภาพลวงตา อันจะมีผลเสียในระยะยาว ระบบทุนนิยมไทยต้องมุ่งเน้นในการแสวงหาหนทางสร้างสรรค์ระบบทุนนิยมไทย ที่มีลักษณะของการพึ่งตนเองขึ้นมาให้ได้

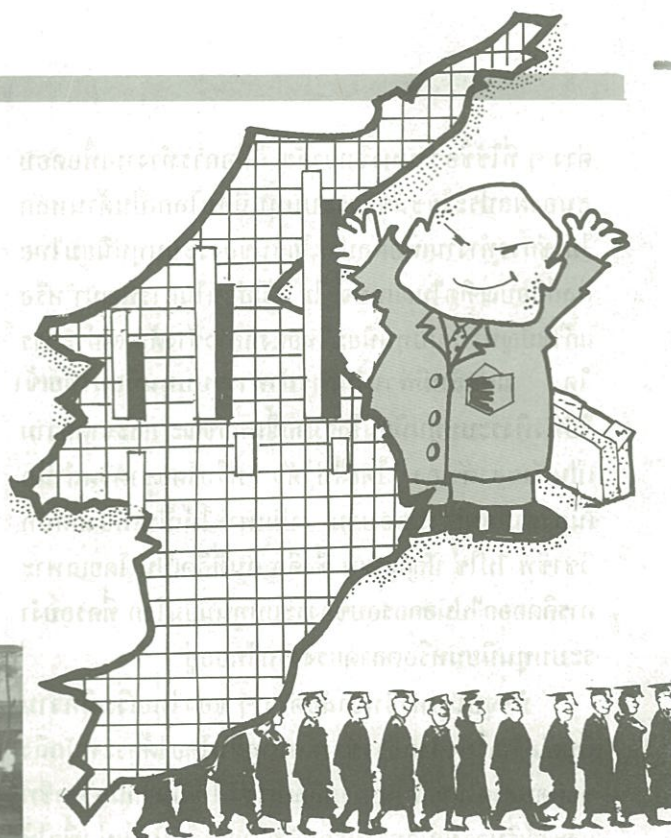
นอกจากนั้นในส่วนของตลาดแรงงานก็ต้องเปลี่ยนค่านิยมของตนด้วย ตลาดแรงงานไม่ควรคาดหวังบัณฑิตที่เป็นนักวิชาชีพจากมหาวิทยาลัย ถ้าตลาดแรงงานต้องการนักวิชาชีพก็ควรหาจากโรงเรียนอาชีววะ ที่ผลิตนักวิชาชีพได้มีคุณภาพไม่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยแล้ว นอกจากนั้นตลาดแรงงานไม่ควรคาดหวังว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นเครื่องจักรที่ผลิตแรงงานสำเร็จรูปป้อนให้ตลาดแรงงานแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ตลาดแรงงานควรมีกระบวนการอบรม บ่มเพาะนักวิชาชีพของตนเองด้วย

ถ้าตลาดแรงงานยังหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องรับแรงงานจากมหาวิทยาลัย เนื่องจากโรงเรียนอาชีววะผลิตได้ไม่ทันความต้องการ ตลาดแรงงานต้องคาดหวังว่าจะได้ คนที่คิดเป็น ไม่ใช่แค่นักวิชาชีพที่เข้ามาทำงานได้ทันที และกระบวนการอบรม บ่มเพาะนักวิชาชีพของตลาดแรงงานเอง ก็จะช่วยให้ คนที่คิดเป็น เหล่านี้กลายเป็นนักวิชาชีพ ตลาดแรงงานก็จะได้แรงงานที่เป็นทั้ง คนที่คิดเป็นและนักวิชาชีพ ในเวลาเดียวกัน

การที่ตลาดแรงงานทั้งภาคเอกชนและภาครัฐได้ คนที่คิดเป็น เข้าไป ย่อมมีแนวโน้มที่จะเข้าไปช่วยพัฒนาระบบทุนนิยมไทยหลุดพ้นจาก วิชา หรือการครอบงำของระบบทุนนิยมโลก และแสวงหาแนวทางการพัฒนาระบบทุนนิยมไทยในลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองขึ้นมา

ในส่วนของภาครัฐนั้น ผู้กำหนดนโยบายของรัฐจะต้องสละตนเองให้พ้นจากกรอบความคิดของระบบทุนนิยมโลกให้ได้ ผู้กำหนดนโยบายของรัฐต้องเชื่อมั่นในศักยภาพของทุน เทคโนโลยีและผู้เชี่ยวชาญไทย รวมทั้งรัฐจะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการศึกษาทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และอาชีวศึกษาเสียใหม่ โดยเฉพาะการ

เปลี่ยนแปลงค่านิยมในการศึกษา รัฐต้องไม่เน้นการปลูกฝังค่านิยมของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอีกต่อไป และต้องหันไปเสริมสร้างค่านิยมในระดับอาชีวศึกษา ให้ทัดเทียมกับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยให้ได้ ในขณะเดียวกันรัฐต้องส่งเสริมการผลิต คนที่คิดเป็น ในระดับมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง ส่วนระดับอาชีวะนั้น รัฐก็ต้องเพิ่มงบประมาณให้มากกว่าที่เป็นอยู่อย่างมาก และเร่งผลิตคนให้ทันกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้รัฐต้องให้การสนับสนุนตลาดแรงงาน ในการสร้างกระบวนการอบรมบ่มเพาะนักศึกษาชีพของตนเองด้วย และในส่วนของมหาวิทยาลัยเอง ก็จะต้องเร่งหา



แนวทางร่วมกันในการที่จะวางแนวทางและกระบวนการในการสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งแห่งภูมิปัญญาเพื่อผลิต คนที่คิดเป็น โดยเฉพาะคนที่คิดออกไปนอกกรอบที่ถูกกำหนดโดยระบบทุนนิยมโลก และที่คิดหาแนวทางในการสรรค์สร้างระบบทุนนิยมแบบพึ่งตนเองขึ้นมา ให้กับทั้งภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยต้องไม่เดินไปตามกระแสความต้องการของตลาดแรงงานมากเกินไป แต่ต้องรู้จักหันเหตลาดแรงงานให้มองตามมหาวิทยาลัยด้วย โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยคือแหล่งผลิต ปัญญาชน ไม่ใช่แค่วิชาชีพ □■



บรรณานุกรม

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530 กรุงเทพมหานคร สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2531
 วารุณี โอธการมย์ “มหาวิทยาลัยระหว่างความเป็นสถาบันศึกษาขั้นสูงกับการสร้างคนให้เป็นมนุษย์” จุลสารไทยคดีศึกษา มกราคม 2533 หน้า 31